

چەند پرسيارىكى تايبەت بەرەمەزان بەرپىزان، زۆر جار لەمانگى رەمەزاندا زۆر پرسيارمان لا دروست دەبىتو رووبەرووى چەند گرفتىك دەبينەوه، داوا لەبەرپىزتان دەكەين وهلامى ئەو پرسيارانەمان بەدەنەوه لەگەڵ رىژدا.

وهلامى خەشەتو

وهلامدانەوهى / ماموستا ئەحمەد شافعى، ئەندامى لىژنەى پالى فەتواى كوردستان و قوتابى دكتورا لەزانستە شەرىعيەكان

ئافەرتى نەخۆش، سىڤىر، شىردەر، ئەگەر نەبانتوانى بەرپۆزبو بن، حوكيمان چىيەو چى بكن؟
+دەربارەى پرسيارى يەكەم، كەسى نەخۆش بۆى هەيه بەرپۆزبو نەبىت، هەروەك خۆى گەورە ئامازەى پىكردووه ئەفەرموئ: (فمن كان منكم مريضا او على سفر فعدة من ايام اخر) البقرة ۱۸۴، هەركات يەكئىك لە ئىيو نەخۆش بوو، يا لە سەفەردا بوو، ئەوا ئەتوانىت بەرپۆزبو نەبىت، داوى چاكبوونەوهى پۆزبوونەكان بگرتەوه.

بەلام بەمەرج گىراوه بۆ نەخۆش:
- ئەبىت بەهۆى پۆزبوو كەيهوه هەست بەئازارىكى زۆر بكات.
- يا پۆزبوو كە بىتەهۆى درەنگ چاكبوونەوهى نەخۆشەكەى.
- ئەبىت لە پىنگەى پزىشكىكى پىسپۆر مومسلمانەوه بۆ ئەو نەخۆشە پىنومنى وەرگرتىت كە ئەو پۆزبوو زىانى هەيه بۆ ئەوجۆره نەخۆشە، چونكە جارى واهەيه پۆزبوو كە سودى هەيه بۆ ئەو نەخۆشە.

- هەر نەخۆشەك بەم شىوئە بىت، بۆى هەيه لەپرووى شەرىعيەوه بەرپۆزبوونەبىتو داوى رەمەزان بىگرتەوه، ئەگەر نەخۆشەكەى درەنگ خايەن نەبوو.

سەبارەت بەئافەرتى سىڤىر شىردەرەيش ئەتوانن بەرپۆزبوونەبن، بەلام:

- گەر ئەو ئافەرتە لەبەر بارى تەندروستى خۆى بوو، ئەوه هەر پۆزبوو كە دەگرتەوه وە فەيدەى ناوئىت. خۆئەگەر لەبەر بارى تەندروستى مندالەكەى بەرپۆزبوونەبوو، ئەوا دەبىت پۆزبوو كەى بگرتەوه وە هەم فەيدەى ش بەت. (بەلامى هەر چوار مەزەهەكەوه)، ئەوه كە رىوايەت كراوه لە ئىبن عەباسەوه كە دانى فەيدەكە لەگرتەوهى پۆزبوو كە پزگارىان دەبىت،

(كل شىء دخل من المنافذ المفتوحة مفسر)، واتە: هەر شتەك لە يەكئىك لەو چەند بۆشايى لاشەوه بچىتە ژوورەوه پۆزبوو ئەشكەت. بەلام لاى مەزەهەى تر نەبىشكەت، هەروەها برىارى (كۆرپەندى فىقەى ئىسلامى) لەسەر ئەوهيه، بۆيه ئىمەش پىمان باشە ئەوجۆره دەرمانانە لە شەودا بەكاربەنرەت.

بەلام ئەگەرناچارىش بوو لەسەر كردنى، ئەوا ئەتوانىت لەسەر فەتواى كۆرپەندى فىقەى ئىسلامى مەزەهەبەكانى تر ئەنجامى بەداتو پۆزبوو كەى پىن ناشكەت، هەروەهاهەلگرتنى شاف وحب لەش گران ناكاتو خۆشۆردنى ناوئىت.

- كەسى رىڤوار (مسافر)، دەتوانىت بەرپۆزبو نەبىت؟
+هەركەسەك لەرەمەزاندا سەفەرىكات، ئەتوانىت بەرپۆزبو نەبىت، بەمەرجەك سەفەرەكەى دروستو حەلال بىت لە هەشتاويەك كىلۆمەتر كەمتر نەبىت، ئىتر توشى ناپەحەتى بىت يان نا!

تەبىئى: ئەگەر لەسەفەرەكەدا ناپەحەت نەدەبوو، ئەوا بەرپۆزبوونە باشترە: (وان تصوموا خير لكم) بەرپۆزبوونە باشتر، بەلام ئەگەر توشى ناپەحەتى بىتاقەتى دەبوو ئەوا نايەت بەرپۆزبوونە، خۆى گەورە ئەفەرموئ: (ولانقتلوا انفسكم) خۆتان مەكۆن، پىغەمبەر (دخ) فەرموئەتى: (ليس من امر صيام في سفر)، لەسەفەردا پۆزبوو خىر نىه بۆ كەسەك كە بزاتى توشى ناپەحەتى دەبىت، بەلامى رەمەزان بىگرتەوه.

- كەفارەتى پۆزبوو، بۆ كەسەك كە بەرپۆزبو نەبىت، چەندە؟

+بۆهەر پۆزبوو بۆ سالى ۲۰۱۰ (۲۰۰۰) دىنارى چاپى نوئىه، واتە بۆ هەموو مانگەكە حەفتاو پىنچ هەزار دىنار، ئەوهشى لەبرى پارە خواردن (قوت) ئەدات، بۆ هەموو مانگەكە (۱۸) كىلۆ برنجى پاكوجوانە.

- ئەگەر كەسەك لەشى گران بىت، يان لەسورى مانگانە پاك بىتەوه، ئەتوانن داوى نوئى بىيەنى خۆى بشوات، واتە

بەمىز نىه و پىنچەوانەى راي هەر چوار مەزەهەكەيه. تەبىئى: - داواكارم ئافەرتانى بەرپۆز هەميشە لاىهەى عەزىمەت بگرنو واز لە پوخسەت بىتن لە پۆزبوو، بەتايبەتى بۆ ئەو ئافەرتانەى بابەندى تەوايان هەيه، چونكە مانگى رەمەزان فرسەتەو جارىكى تر دووبارە نايەتەوه، پۆزبوو فەرزىكى گەورەيه و يەكئىكە لەپىنچ پايەكان پشت بەقەولەكى لاواز نەبەستن.

- ئەو ئافەرتانەى بەهۆى سىڤىرەوه، يابەهۆى شىردەرەوه يابەهۆى سورى مانگانەوه بەرپۆزبوونە، ئەبىت ئاگادارىن لەبەر چا پۆزبوونەوانەكاندا هىچ نەخۆن، چونكە گوناھيان دەگات. چونكە پۆزبوو رەمەزان لەهەموو كاتوشوئىنكدا پىويست و واجبه.

- پىرو نەخۆشى بەردەوام:
ئەو پىرەى تواناى پۆزبوو نىه، يابەهۆى پۆزبوو كەوه توشى ناپەحەتەكى زۆر دەبىت ئەتوانىت بەرپۆزبو نەبىت، لەباتى هەرپۆزبوونە فەيدەى بەدات كە خواردنە هەژارىكە.

هەروەها نەخۆشى درىز خايەنىش كەهيوای چاكبوونەوهى نىه و بەهۆى پۆزبوو كەوه توشى ئىشو ئازارى زۆر دەبىت، ئەويش ئەتوانىت بەرپۆزبو نەبىت و بۆهەر پۆزبوو خواردنە هەژارىك بەدات وەك فەيدە.

وەك قورئانى پىرۆز ئامازەى پىكردووه ئەفەرموئ: (وعلى الذين يطيقونه فدية طعام المسكين) البقرة ۱۸۲. واتە: ئەوانەى كەتواناى پۆزبوو گرتنيان نىه بەهۆى پىرى يان نەخۆشى درىزخايەن، يا توشى ناپەحەتى زۆر ئەبن، ئەوه بس خواردنە هەژارىك بەدەن بۆ هەر پۆزبوو وەك فەيدە.

- ئەگەر كەسەك پىويست بوو بۆ ئازار شاف، حەب، لە پىنگەى پىش يان پاشەره، بەكاربەنرەت، ئايا پۆزبوو پىن بەتال دەبىتەوه؟

+ زانايان لەم بارەوه بوون بەدووبەشەوه، بەلامى مەزەهەى ئىمامى شافىعەوه پۆزبوو پىن ئەشكەى بە گۆرەى ياساى

جەژن چەترى گشت ئاكارە بەرزەكانە

مىهرەبان حەمە سەعید.....

جەژن يەكئىكە لەشاكارە ديارەكانى ئاينى ئىسلام، يەكئىكە لەدروشمە گۆرەكان، كەچەندىن نەهتئى وگەورەى وشكۆمەندى لەخۆگرتووه.

جەژن لەواتا ئاينەكەيدا واتە دەربىنى شوكرى سوپاس و ستايش بۆخۆى گەورە لەسەر بەندايەتەكى شىاو، ئەم سوپاسەش ئىماندار تەنها بەزمان دەرى نابوئ، بەلكو بەكردەوهش دەيسەلمىتى كە بەندەيهكى سوپاسگوزارى خۆى گەورەيه، دلئى شادەو پووى گەشادەيه، دەستى والاىه بەپووى جەژندا، بەم واتايە سوپاس گوزارى خۆى دەردەبروئ؟

جەژن لەواتا مەروئەكەيدا واتە گەشتنى هىزى دەسلەتدارو دەولەمەند بە هەژارو نەدارو بىتازەكان لەسەر سفەرى خۆشەويستى وپەكسانى و تەبابى، ئەوهى لەقورئانى پىرۆزدا هاتووهو باسكراوه، ناو نىشانەكانى ئەم واتايە برىتە لەچاكەو سنگ فراوانى و بەخشىنى مالى و سەرودە و داراىى....

دەبينن و پەيمان نوئ دەكەنەوه...
لەم روانگە جۆراو جۆرانەوه بۆمان پوون دەبىتەوه كەوا جەژن دەبىتە ماىهە بەهەزىكردىن لاىنەكانى وەك:
(خۆشەويستى- وەفا- براهەتى).

لەجەژندا ناوهرۆكى بۆخا بوون (الاخلاق) دەردەكەويت، بەوهى كۆمەلگەو چىن و توئزە جىوازەكان ديارى دەبەخشەن بەكتر، وەك بلىئى جەژن پۆخى كۆمەلگەيهو تەنها خىزانكە لەناو مىللەتەكى گەورەدا.

سەرەراى ئەم هەموو واتايانە بۆئەم بۆنە گەورەيه، ئەتوانن بلىئى جەژن گۆرەپانى خۆتاودان و پىشپىركى كرنە لەئەنجامدانى كارى جوان و شىاو بەمەبەستى خۆدەولەمەند كرن بۆپۆزى كەپانەوه و پەستاخىز.

لەپوويەكى ترەوه گەورەيه ئەوجەژنەمان بۆدەردەكەويت كەدانراوه بۆ بوينا تاننى كۆمەلگەيهكى پتەو تۆكەو شىاو بەخزمەت كرن بەيەكتر، وپتەوكردىن پەيوەندى بەندەيه لەگەل خوادا.

هەردوو جەژنى رەمەزانى پىرۆز قوربان دەست لەملانى يەكتر دەبنە ماىهە شادى و خۆشى بۆهەموولا بەگشتى و موسولمانان بەتايبەتى، كەجەژنى رەمەزان سەرەتاي جەژنەكە دەبىتە مىسكى كۆتاي رەمەزان و وشەى شوكرى سوپاس بۆخوداش تەواوكەريەتى، وەحەجىك كەلەچەند پۆزىكى ديارى كراوى ئەوجەژنەدا ئەنجام دەدرت، دەبىتە ماىهە پتەوكردىن ئيمان و باوهر.

بوونى ئەم پەيوەندى خاوبىه لەنپوان ئەم دووجەژنەدا لەنپوان ئەم دووبۆنە بەرزەدا، بەسە بۆئەوهى حكوم بەرئىت بەسەرياندا كەوا دووجەژنى ئاينى گەورەن، كەسەرچەم سونەتە گەردونى دونهيايەكانيان تيا بەدى دەكرت، لىزەدا خۆئامادە كرنىكى تر دەخەمە بەردەست خۆينەرى بەرپۆز كەبىتە ماىهە بەدەست هينانى رەزامەندى خۆى گەورە، ئەويش خۆئامادە كرنە بۆ لاكرنەوه لەنەدارى هەژاران، لاپردنى خەم وپەژارەو ناسۆرو ناپەحەتەكانى پۆزگار، لەسەردلى دراوسى و نزىكانت و هاو وئىنە ئەوان... بەگەر پى بەشوئىياندا، پرسيارىكە دەربارەى پىداويستەكانيان، پەلەبەكە لەخۆشكردىن دەروونيان، زەردەخەنە بگىرەوه بۆسەر لىوئەكانيان، خۆگەر ناتوانى بەمال و سامان و داراىى ئەم كارانە ئەنجام بەدى، خۆدەتوانى بەووشەيهكى دلخۆشكەرانە ئاسودەى بخەيتە ناوماڵەكانيان، وەبزانە لەبەرەبەيانى يەكەم پۆزى جەژندا تۆدەستى داىو بابە

ماچ دەكەى وەجەژنە پىرۆزە لەوان و خىزانەت و مالى و مندال خۆشەويستى و نزىكان و هاوئىيانەت دەكەيت، كۆدەبىتەوه لەگەلئان لەژوانىكى بەتام وەخواردنەوهيهكى خۆش و پىگە پىدارو، ئايا بىرت كرتوئەوه لەوانەى كەبىتازن لەم خۆشيانە، لە نەبوونى باوك ياخود داىك، نەبوونى دەستىكى سۆزو خۆشەويستى چەند ئافەرت هەن كەبىتازن لەپىرۆزىباى و زەردەخەنەى مىردەكانيان، چەند باوك و داىك هەن كەبىتە بىش لەبىننى پوخسارى جگەر كۆشەكانيان.
ئەمانەو چەندانى تر لەو واتايانەن كەئىسلام فەرمان دەكات چۆن مامەلە بەكەين لەوچەند پۆزە پىرۆزەدا، كەهينانەدى ئەم واتايانە لەئەسۆى موسولمانى راستەقەينه.
لىزەدا چەند پرسيارىك دىتە ئاراو، ئايا ئىمەى ئەم سەردەمە لەبەرامبەر ئەم واتا گەورەندا لەچ ئاستىكەداين؟ ئايا جەژن لاى ئىمە گوزەر دەكات؟
چەندىك پشكمان بەركەوتووه لەم واتايانەى جەژن؟
ئايا ئاسەوارى عىبادەت و پەرسش، چەندىك پەنگى داوئەتووه لەناوماندا تازال بىت بەسەر عادەت و خو نەرىتى نەشياو؟
ئەوهى جىگەى دلگراينە هەندىك لەموسولمانانى ئەمرۆ ئەو واتايانەيان لەخۆيان و مالى و منالان دارنپوه، بەبىانوى جۆراوجۆرەوه... بەلكو جەژن تىدەيه پى بەسەريانداو تەنها واتايەك لەواتاكانى جەژن بەدى ناكرت، دەبينى هەستىكى سارد، خىزانكى پەرشوبلاو، نەبوونى گيانى لىبوردەيه... هتد. كەلەمانا سەرەتايەكانى جەژن بەسەرمانەو برىتن لەوهى دلخۆش بىنو شادى بگىرئ، شادىكى شايستە وەمافى خۆمانە پىرۆزىباى لە يەكتر بەكەين، وپەدەم يەكەوبەين، ومزەدى شادى و كامەرانى دونياىى و دواپۆز بەيەكتر بەدين.
خۆشەويستى: بىگومان دەبىت خۆت ئامادە كرنىت، ئايا باوكيت يان داىك، كورپت ياخود كچ، گومانى تيانە كەخۆت ئامادەكردووه بەكرپنى پۆشاكى نوئ، خواردن بەتام... هتد. ئەمەش ئەركىكە دەبىت بەجىن بەگەنرەت وئەنجام بەرئىت و دەبىت لەگەل بوونى ئەم كارە تايبەتايانە خۆدى خۆمان ئاگامان لەدەرووبەرمەن بىت، گەرھاتوو ئەوكارنەى بەرامبەرمان جىبەجى كرت، ئەوا بەئەركى راستەقەينه سەرشانى خۆمان هەستاوئ: (المؤمنون والمؤمنات بعضهم اولياو بعض)، (وما تنفقوا من خير فلانفسكم)، (ومن عمل صالحا فلنفسه).
خۆى گەورە جەژن بەكانەى ماىهە خۆشى و شادى و فەرو بەرەكەت بۆهەموو گەلانى جىهان بەگشتى و كوردستانى خۆشەويستمان بەتايبەتى.